

Historični arhiv Slovencev v Avstraliji - center Sydney (The Historical Archiv of Slovenians in Australia - centre Sydney) v ustanavljanju

Dne 18. Nov. 2002 sem kot nacionalni koordinator ciljnoraziskovalnega projekta za zbiranje, ohranjanje in evidentiranje arhivskega gradiva med slovenskimi izseljenci prišla v NSW z namenom, da pregledam in ocenim stanje arhivskega gradiva pri posameznikih, pri slovenskih organizacijah in verskem središču v Sydneyju, Wollongongu in Newcastleu ter da po svojih močeh pomagam pri ustanavljanju Historičnega arhiva Slovencev v Avstraliji - center Sydney (v nadaljevanju HASA - c. Sydney). Ciljnoraziskovalni projekt (v nadaljevanju CRP), kot nekateri že veste, v Sloveniji združuje raziskovalce z Inštituta za slovensko izseljenstvo Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti (kjer sem tudi sama zaposlena) in raziskovalce Znanstvenoraziskovalnega središča Koper (od tod prihaja zgodovinar g. Aleks Kalc, ki je pregledoval arhivsko gradivo ter skupaj z g. Florjanom Auserjem snemal življenjske zgodbe med Slovenci v Viktoriji). Financirajo ga tri ministrstva: ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, ministrstvo za kulturo in ministrstvo za zunanje zadeve.

Cilji CRP-ja so:

1. ozavestiti izseljence o neprecenljivi vrednosti njihovega osebnega gradiva ter gradiva njihovih organizacij, verskih središč itd. za ohranjanje kulturne dediščine in zgodovine slovenske skupnosti v Avstraliji;
2. poiskati med izseljenci ljudi, ki bi bili pripravljeni v okviru arhivskega centra to gradivo zbrati, ga popisati ter ga na primeren način shraniti;
3. izoblikovati spletno stran (web site), na kateri bi bili vnešeni podatki o popisu gradiva - spletna stran naj bi bila povezana z ostalimi spletnimi stranmi Slovencev po svetu ter z obema omenjenima raziskovalnima institucijama v Sloveniji;
4. povečati interes med izseljenci za nadaljno zbiranje, popisovanje in nastajanja novega arhivskega gradiva - med slednjim gre predvsem za snemanje življenjskih zgodb izseljencev in za pridobivanje arhivskega gradiva, ki nastaja danes;
5. posredovati poročilo o mojem delu med Slovenci v NSW financierjem CRP; izdelati Arhivski priročnik za izseljence; organizirati simpozij l. 2004 na temo arhivskega gradiva med slovenskimi izseljenci.

Poglejmo, kaj od zastavljenih ciljev sem poskusila v preteklih dnevih uresničiti (pri čemer mi je prvi teden pomagala etnologinja Kristina Toplak):

-Ad. 1) Moje dosedanje delo v NSW je obsegalo: pregled arhivskega gradiva Slovenskega društva Sydney, kluba Triglav, verskega središča v Merrylandsu, kluba Planica Wollongong, društva Tivoli iz Newcastlea; nadalje pregled arhivskega gradiva nekaterih posameznikov; snemanje življenjske zgodbe zakoncev iz Newcastlea (posnel F. Auser); pregled zbranega gradiva v Slovenian Media House - Glas Slovenije; telefonske pogovore o poteku in namenu CRPa z osebami, za katere sem menila, da hranijo večjo količino pomembnega arhivskega gradiva pri sebi doma in ki bi odgovornim osebam to gradivo morebiti bili pripravljeni dati na vpogled; telefonske pogovore z bivšimi predsedniki ali tajniki društev, ki ne obstajajo več (npr. Narodno in Akademsko društvo); osebne pogovore z urednico slovenskih oddaj na radiu SBS in z vodjo igralske skupine v Merrylandsu; sodelovanje na sestanku za pripravo obletnice delovanja slovenskega šolstva in medijev v Avstraliji; telefonske pogovore z vodjo HASA - c. Melbourne in vodjo arhiva v Kew - Melbourne glede njune praktične pomoči pri delovanju HASA - c. Sydney ter nenazadnje organizacijo skupine prostovoljcev za delo v HASA - c. Sydney in v zvezi s tem organizacijo dveh sestankov predstavnikov vseh delujočih slovenskih organizacij in verskega središča v NSW ter delovnega sveta HASA - c. Sydney. O mojem načrtovanem in opravljenem delu sem spregovorila tudi v intervjujih za slovensko oddajo na radiu SBS (18.11. in 8.12.). O tem, v kaksnem stanju je posamezno gradivo, sem spregovorila z imetniki tega gradiva. Bolj ali manj, razen v treh primerih (kjer je gradivo vzorno urejeno in shranjeno) gre pri ostalih (tako

organizacijah kot posameznikih) za podobne težave: arhivsko gradivo, ki zajema pisne dokumente (razne zapisnike, korespondenco, drobni tisk - to so vabila na prireditve, obvestila itd., brošure, koledarje, finančna in letna poročila, sezname članstva itd.), časopise in revije, slikovno gradivo (fotografije), kasete, videokasete, knjižnice, muzejske predmete - VSE TO GRADIVO JE V VELIKI VEČINI OHRANJENO, VENDAR NEUSTREZNO DOKUMENTIRANO IN SHRANJENO. Tej težavi naj priključim še eno: pogosto, in to dobro veste sami, zasebni arhivi dopolnjujejo društvene. Zato je v slednjih mnogo fotokopij, ki nadomeščajo originale, za nekatera obdobja pa dokumenti manjkajo (so pri posameznikih doma ali pa so bili uničeni).

Nasplošno pa lahko z veseljem ugotovim, da je bila zainteresiranost za ohranjanje arhivskega gradiva pri posameznikih, predsednikih in članih društev, klubov, pri obeh patrih iz verskega središča, vodji Slovenian Media House, vodji slovenske radijske oddaje, vodji projekta obletnice slovenskega šolstva v Avstraliji tako veliko, da sem na sestanku vseh naštetih v Merrylandsu dne 3.12.2002 brez pomislekov in dvomov o nadaljnjem uspehu začete delo predlagala USTANOVITEV HASA - Center Sydney. Po soglasju s patrom Valerijanom in patrom Filipom naj bi imel Center prostore v verskem središču Merrylands. V geografskem obsegu naj bi pokrival tako območje NSW, kot Queenslanda, po želji posameznih lastnikov gradiva pa tudi druge dele Avstralije.

-Ad.2) V zvezi s samim delovanjem HASA - c. Sydney sem na omenjenem sestanku predlagala, da operativni del Centra sestavlja delovni svet delovni svet HASA - c. Sydney, in sicer v naslednji sestavi:

Vodja - ga. Olga Lah (delo vodje je predvsem usklajevanje dela vseh sodelavcev delovnega sveta HASA, redno sklicevanje sestankov delovnega sveta, skrb za povezavo HASA - c. Sydney s HASA - c. Melbourne, z ustreznimi avstralskimi institucijami, npr. State Library of NSW, z arhivskim in dokumentacijskim centrom Inštituta za slovensko izseljenstvo, z Znanstvenoraziskovalnim središčem Koper in po potrebi z ostalimi institucijami v Sloveniji).

Izvajalki zbiranja arhivskega gradiva - ga. Marta Magajna, ga. Mihela Susteršič (glede na njuno dosedanjo prakso in znanje pri postavljanju razstav ob raznih obletnicah delovanja Slovencev se zlasti v Sydneyju, bosta obe omenjeni gospe nadaljevali z zbiranjem, datumskim - kronološkim in tematskim urejanjem ze dosedaj zbranega gradiva, skusali pa bosta zainteresirati tudi čimveč posameznikov za popis ali oddajo njihovega gradiva Centru; njuno delo bosta v Wollongongu opravil g. Ivan Rudolf s pomočjo go. Tajnice društva Planica, v Melbourne pa go. Marija Grosman, tajnica društva Tivoli. Njihovo delo naj bi bilo v tesni povezavi izvajalcem računalniškega vnosa podatkov).

Izvajalec računalniškega vnosa podatkov - g. Uroš Ergaver (omenjeni je pripravljen svoje dosedanje znanje na področju računalništva dopolniti s spoznavanjem ustreznih programov, po katerih bi vnašal podatke oz. popise arhivskega gradiva v računalnik. Gre za kronološki in tematski popis gradiva z oznakami, kje se gradivo nahaja. V začetni fazi mu bodo pri tem pomagali go. Milena Brgoč iz Melbourne in gdč. Veronika Ferfolja iz Canberre ter mag. Dean Ceglar z Inštituta za slovensko izseljenstvo). V primeru prezaposlenosti g. Ergaverja mu je pri delu HASA - c. Sydney pripravljena pomagati gdč. Tania Smrdel).

Izvajalec zvočnega in filmskega snemanja življenjskih zgodb posameznikov - g. Florjan Auser (njegovo dosedanje delo kaze na dejstvo, da je g. Auser trenutno najbolj usposobljena oseba za snemanje avtobiografij med avstralskimi Slovenci in bi nadaljevanje njegovega dela v okviru HASA - c. Sydney pomenilo zbiranje nadvse dragocenega ustnega vira o življenju Slovencev v Avstraliji. Njegovo delo naj bi temeljilo na naročilih izvajalk zbiranja arhivskega gradiva, posneto gradivo pa ostane last HASA - c. Sydney).

Ko bo delo HASA - c. Sydney steklo, je potrebno pomisliti tudi na urejanje knjižnič, za kar naj bi skrbel **knjižničar**. Trenutno je najboljše urejena knjižnica v Merrylandsu, vendar ne v skladu s predpisi bibliotekarstva.

Sodelujoči na sestanku so omenjene predloge soglasno sprejeli.

-Ad.3) Nastajanje spletne strani HASA - c. Sydney bo potekalo v sodelovanju g. Ergaverja in g. Deana Cegljarja z Inštituta za slovensko izseljenstvo. Spletna stran naj bi služila medsebojnemu povezovanju vseh tistih laikov in raziskovalcev izseljenstva, ki jih zanima arhivsko gradivo avstralskih Slovencev.

-Ad.4) Ta točka je bila vključena že v predlog, vlogo in opis delovanja go. M. Magajna, go. M. Sušteršič in g. F. Auserja v okviru HASA - c. Sydney.

-Ad.5) V začetku januarja nameravam sodelavcem in financerjem CRPja v Sloveniji pismeno poročati o svojem delu ter o odzivih nanj med avstralskimi Slovenci. V to poročilo bom vključila tudi predloge, pogoje in ostale pripombe o delovanju HASA - c. Sydney, ki sem jih zbrala na sestanku delovnega sveta bodočega Centra dne 6.12.2002. Tedaj je bilo sklenjeno, da se HASA - c. Sydney čimprej **formalno ustanovi** (in s tega vidika zadosti kriterijem za prijavljanje na razpise v zvezi s **financiranjem** delovanja Centra. Le-to naj bi potekalo tako s strani Slovenije, slovenskih organizacij v Avstraliji kot tudi s strani Avstralije); nadalje se **pravno uredi status arhivskega gradiva HASA - c. Sydney** (trenutno bodo **prostori** Centra v Merrylandsu. V primeru prenehanja delovanja slovenskih frančiškanov v Sydneyju, se po pogodbi s **State Library of NSW** zbrano arhivsko gradivo preseli v prostore omenjene državne ustanove). **Strokovno pomoč** za način popisovanja, ohranjanja in nadaljnega zbiranja arhivskega gradiva delovni svet HASA - c. Sydney pričakuje predvsem od Inštituta za slovensko izseljenstvo. Vodja Centra pa se je

pripravljena tudi sama dodatno izobraziti na področju arhivistike. Poleg naštetega so člani delovnega sveta predlagali, da se celotna korespondenca Centra vodi v **angleškem jeziku**, ki bo v vseh naslednjih generacijah sodelavcev Centra zagotovo prevladujoči jezik. HASA - c. Sydney se bo po svoji ustanovitvi povezal tudi s **konzularnim predstavništvom** v Sydneyju ter z **veleposlaništvom** v Canberri. Od obeh pričakuje večjo informiranost o možnostih financiranja Centra iz Slovenije. Predvsem pa bom skušala v svojem poročilu doma čimbolj predstaviti vašo zainteresiranost za delovanje Centra, ki je zagotovo odvisno tudi ustreznega financiranja, saj je tovrstno delo lahko le do določene meje prostovoljno, nikakor pa ne v celoti. vašega HASA - c. Sydney. Nadalje: eden izmed osnovnih končnih ciljev CRPja je tudi izdelava Arhivskega priročnika za izseljenca, ki naj bi ga napisali dokumentarist in arhivist ter raziskovalci na Inštitutu za slovensko izseljenstvo in v Znanstvenoraziskovalnem zredišču Koper. To se bo zgodilo šele ob izteku CRPja, tj. konec l. 2003.

In za konec: spomladi l. 2004 namerava Inštitut za slovensko izseljenstvo organizirati simpozij na temo arhivskega gradiva med slovenskimi izseljenci, na katerega bodo povabljeni tudi člani delovnega sveta HASA - c. Sydney, HASA - c. Melbourne in predstavnik arhiva v Kew. Izkušnje na področju delovanja slovenskih arhivskih središč v Avstraliji v naslednjem letu bodo naša izhodišča za nadaljevanje CRPa se v drugih državah po svetu, kjer živijo Slovenci.

Spoštovane bralke in bralci Glasa Slovenije, v naslednjih mesecih se torej nikar ne ustrašite, če vas bodo iz Centra povprašali po vašem osebnem arhivskem gradivu. Nihče vam ga ne bo odnesel, razen če tega ne boste sami želeli. Popolnoma razumljivo in človeško je, da ste čustveno navezani na vse dokumente, fotografije, predmete, ki kažejo vam in vašim potomcem, na kako težko in bridko pot ste stopili po odhodu iz domovine. Z vso pravico imate zdržati vse kar je vašega ali postaviti posebne pogoje pri nadaljni

uporabi vaših dragocenih pisnih, slikovnih in ustnih pričevanj o življenju v Avstraliji. Vse, kar bi želeli od vas, je vaše dovoljenje za popis vasega gradiva, s sodobno tehniko preslikavanja (tako dokumentov kot fotografij) pa se lahko danes zamenja original. Kljub temu pa je vsako originalno gradivo izredna dragocenost vsakega arhiva.

Premislite o svojem sodelovanju pri ohranjanju zgodovine Slovencev v Avstraliji. Omenjene osebe delovnega sveta bodo zagotovo z zadovoljstvom sprejele vaš telefonski klic ali povabilo na obisk. Za vse dodatne informacije pa sem vam tudi osebno na voljo v Sloveniji na naslovu:

Institut za slovensko izseljenstvo
 Novi trg 2 1000 Ljubljana tel: ++386 1 4706 487,
 fax: ++386 1 4257 802,
 e-mail: cebulj@zrc-sazu.si

Dragi prijatelji in znanci,

V veliko čast in še večje osebno zadovoljstvo mi je, da sem se po dolgem času lahko zopet srečala vsaj z nekaterimi izmed vas. Zaradi kratkega časa mojega obiska v Avstraliji vas je veliko ostalo izven mojih možnosti, da bi si stisnili roke. Vesela bom, če si boste tokratni moj obisk zapomnili tudi po tem, da smo skupaj napravili vsaj nekaj korakov

naprej pri začetkih sistematičnega beleženja vaše preteklosti in sedanosti. Z upanjem na uspeh vasega dela v prihodnosti se od vas poslavljam. Upam pa, da se kljub razdalji še kdaj vidimo. Vprašajte, pišite, poskusila bom poiskati odgovore na vasa vprašanja.

Tudi tokrat – najlepša hvala za vso gostoljubnost,

Dr. Breda Čebulj Sajko

Martha Magajna

Petdeset let slovenstva v Sydneyu

Slovenska skupnost v Sydneyu dela na skupnem projektu ob priložnosti obiska slovenske delegacije v mesecu marcu 2003.

Pripravljalni odbor proslave petdesetih let dosežkov Slovencev v Avstraliji na področju šolstva, tiska, radia in kulture na splošno želi predstaviti delo vseh tistih, pogosto neimenovanih Slovencev, ki so se pol stoletja trudili, da slovenstvo na peti celini ne bi zamrlo in jim dati priznanje za to. To je v velikih primerih že prepozno. Posebni poudarek tega projekta je na začetkih šolstva, radia, tiska, dramske skupine.

Vlogo koordinatorja tega pripravljalnega odbora je začasno prevzela Martha Magajna, v odsotnosti Olge Lah, ki jo zdravstveni razlogi trenutno vežejo na manj aktivno vlogo svetovalke. V odboru so zastopane vse aktivne organizacije slovenske skupnosti v Sydneyu z mnogo sposobnih delovnih posameznikov.

Vključena je tudi sorazmerno mlada organizacija Avstralsko slovenski inštitut, ki zastopa predvsem mlajšo generacijo.

Naprošamo vse Slovence, ki hranijo slike, dokumente, filme, spričevala ali kakršnokoli dokumentacijo iz teh področij, iz zgodnjih dni naše skupnosti, pomagajte nam, prinesite gradivo v kuverti z vašim imenom.

Naš sedež je v Verskem središču Merrylands.

Lahko me pokličete na telefon 02 9609 6057 ali
 Mihelco Sušteršič na telefon 02 9416 8094.
 Dogovorili se bomo o kraju in načinu prevzema
 materiala.